

Leenmannen, drost en heren van Acquoy 1520 - 1756

Door A. F. Verstegen

Ingang huis Acquoy via Lingedijk

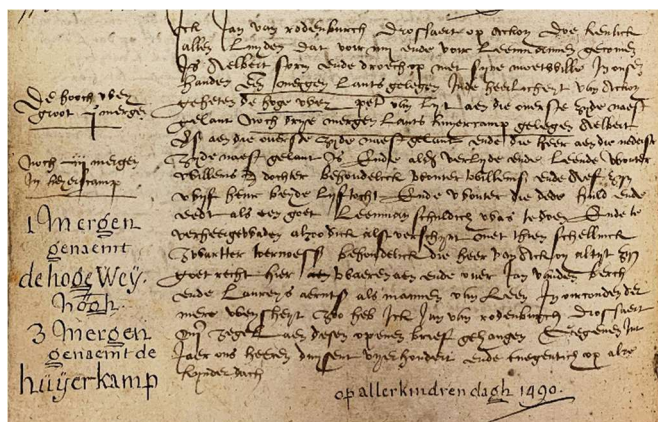

Ingang via Nieuwe Steeg

De regeerders (leenheren, leenvrouwen) van Acquoy gaven Acquoy in leen aan een leenman. Met leen van Acquoy wordt bedoeld dat hij de Burcht met de daarbij behorende landerijen en de rechten van de heerlijkheid Acquoy erfelijk in bezit kreeg. Die leenmannen stelde soms een drossaard of een heer aan de hun belangen in Acquoy moesten behartigen. Zoals we weten (zie Leenheren van Acquoy) regeerden de Hertogen van Gelre over Acquoy voor 1330. Nadat Gerard van Voorne Burggraaf van Zeeland zijn neef Hertog van Gelre, Willem van Henegouwen had geholpen met het oplossen van een meningsverschil op de Veluwe kreeg hij als dank Acquoy (Acquoy was niet meer leenroerig aan de Hertogen van Gelre, de burgraven van Zeeland werden de leenheren). Wie de burgraven Van Voorne, beleende met Acquoy kunnen we vinden in het Zeeuws archief. Na verkoop van Acquoy door Joost van Kruijningen heer van Heenvliet in 1513 aan Floris van Egmond graaf van Buren en Leerdam, kunnen we de belening van Acquoy aan een leenman vinden in de archieven van de Nassause Domeinraad in den Haag. De oorkonden met zegels kreeg de leenman en deze oorkonden werden in de boeken van de leen- registerkamer geregistreerd (LRK-boeken). Hieronder ziet u enkele oorkonden uit particulieren archieven en geregistreerde oorkonden uit LRK-boeken.

Ook zien we enkele akten betreffende de Drost van Acquoy en Heren van Acquoy. De familie Van Ratingen waren van eind 15^e eeuw tot 1604 de Heren van Acquoy. Willem van Boxmeer 7^e Leenheer van Acquoy, verkocht Acquoy in 1475 aan Jan van Montfoort (8^e Leenheer van Acquoy). Barbara van Montfoort was gehuwd met Gerard Laurentzn van Ratingen. Na het overlijden van Jan van Montfoort erfde zijn dochter Agnies van Montfoort Acquoy. Agnies was gehuwd met Joost van Kruijningen (9^e Leenheer van Acquoy). Joost van Kruijningen beleend, na het overlijden van Gerard Laurentzn van Ratingen, zijn zoon Joost Gerardzn van Ratingen Heer van Acquoy met land gelegen op Acquoy.

Drost en Heren van Acquoy, akten uit LRK-boek van de Nassause Domeinraad 1490, 1513 en 1604

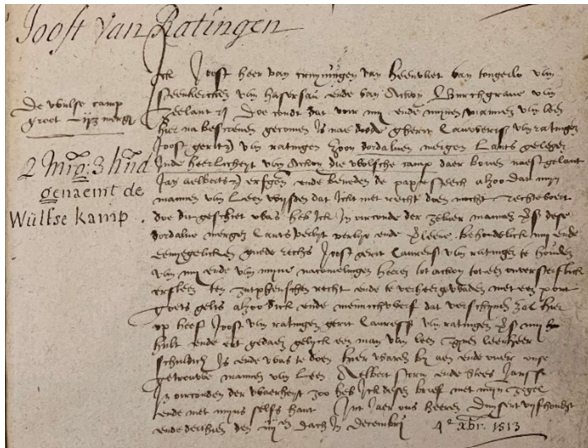

Ick Jan van Rodenburch Drossaert (die namens Jan van Montfoort op Ackoy belast was met bestuur en rechtspraak) doe kenlick allen luijden dat door mij ende door Leenmannen gecomen is Albert Storm ende droech op met sijne moetwille in onse handen ses morgen landt gelegen in de heerlijckheit van Ackoy geheten de Hoge Wey gelant aen die omerste sijde naest gelant noch drie morgen landt Huijerkamp gelegen Albert voornoemt aen die andere sijde naest gelant etc. Zoo heb ick Jan van Rodenburch Drossaert mijn zegel aen

dese opene brieft gehangen. Gegeren int jaer ons Keere duijsent vier hondert ende negentich alsoo op allerkindren dach 1490

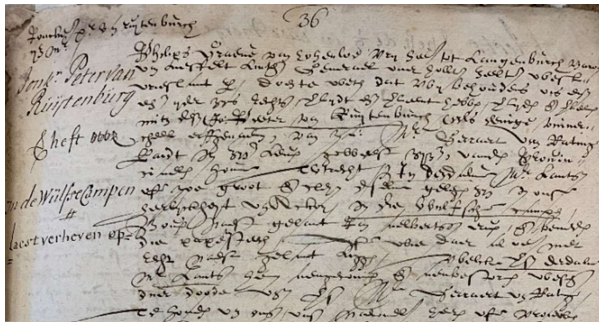
Joost van Ratingen

Ick Joost Heer van Cruijningen van Keendliet van Steenkercke ende van Ackoy Burchgrave van Zeelant doe cont dat door mij ende mijne mannen van leen hier na beschreven gecomen is na doode Gherit Laurentzn van Ratinge Joost

Gheritzn van Ratinge twe mergen drije hont landt gelegen inde Keerlijckheijt van Ackoy die Wilsche camp daer boren naest gelant Jan Albertzn erfgen ende beneden keinders de papesteegh alzoo dat mijn mannen van Leen wijders dat ick met recht daer mocht rechtboren doe dit geschiet was heb ick in circonde der zelver mannen voorschreden dese twe mergen lants verlijt verlije ende verleene behoordelijck mij ende mijn eigenede hande Joost Gherit Laurents van Ratinge te houden van mij ende van mijne nacomelingen Keere tot Ackoy tot een onversterfluck erfnis ten

Zutphensen recht ende te verheergewaden met een pont goets gelts alzoo oick ende ? dat verschijnen sal hierop heeft Joost van Ratinge, Gherit Laurentzn van Ratinge voorscheden mij den hult ende eet gedaen gelijk door man van leen zijne leenheer verschuldig is ende was te doen hier waren bij aen ende eener onse getrouwe mannen van Leen Albert Storm ende Ghies Ganzn. In circonde der waerheit zoo heb ick dese brief met mijn zegel ende met mijne selfs hant. Int jaer ons Keere Duijsent vijfhondert ende derthien den iii^e dagh in Decembri. 4^e xbr: 1513

Rutger van Boetzelaer leenman van Ackoy, heeft na het overlijden van Mr. Gerard van Ratingen heer van Acquoy in 1604, Philips graaf van Engelen aangesteld als Heer van Acquoy.

Moeilijk leesbare akte uit 1604

Philips graaf van Engelen vrij heer tot Langenburch baron van Leurvelt Lingen & Luervel Tellis ? ? Oost west dat wij behoudens ? ijder zijn eerste verlijt &

verleent hebben verlijt & verleene mits ? Joncker ? van Ruijtenburch ? ? ? erfgenaem van zijn ? Mr. Gherart van Ratingen landt den Wilsen kamp gelegen ? vande erfnsi ? gecomen ? gelegen zijn ? Keerlijkheit van Ackoy ? Wulf camp ? gelant ? vrij ver ? gelegen inde papesteegh, van Mr. Gerart van Ratingen te houden van ons ? verheergewaden etc. Geschied den xxx sept. 1604

De Drost, Heren van Acquoy waren belast met het bestuur en rechtspraak in Acquoy.

Jan van Montfoort 8^e Leenheer van Acquoy had Drost Jan van Rodenburch in Acquoy (akte 1490).

Joost van Kruijningen 9^e Leenheer van Acquoy had Gherit Laurentszn van Ratingen en zijn erfgenamen als Heer van Acquoy (akte 1513).

Willem van Oranje Heer van Acquoy had in 1566 Rutger van Boetzelaer baron van Asperen, beleend met Acquoy. Rutger van Boetzelaer had Philips graaf van Engelen vrijheer van Langenburg als Heer van Acquoy (akte 1604). Philips graaf van Engelen, Heer van Acquoy, heeft na het overlijden van Mr. Gerard van Ratingen, de kleinzoon van Gherit Laurentzn van Ratingen, Jonker Peter van Ruijtenburch zijn erfgenaam, beleent met het land op Acquoy 1604. Mr. Gerard van Ratingen, Heer van Acquoy heeft het Raadhuis op Acquoy gebouwd begin 1600.

Leenmannen van Acquoy

1520 Albert Storm Dirckz

1566 Rutger van Boetzelaer

1684 Jan Balthasarsz van Wervelinckhoven

1756 Jan de Bruijn

1555 Arnout Dirckz

1629 Wijnand Adriaanz van de Graaf

1720 Pieter Matthias van Wervelinckhoven

1559 Willem van Haaften

1649 Jan Antonius van Wervelinckhoven

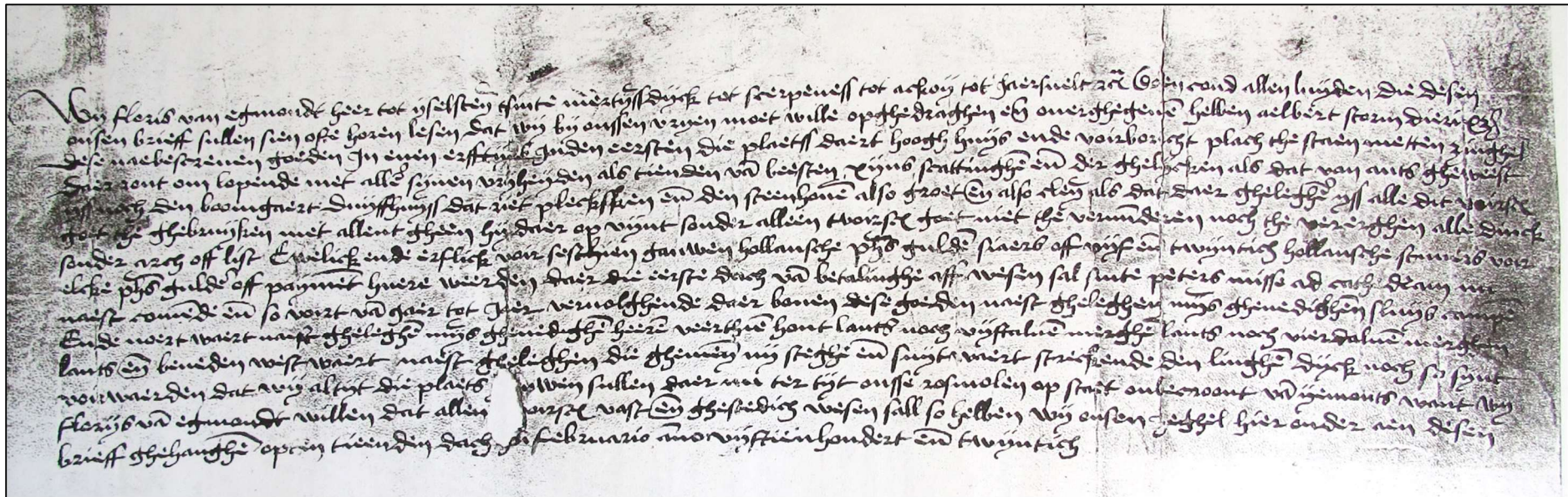
1756 (6 aug.) Maria van Wervelinckhove

In 1520 geeft Floris van Egmond, heer van Acquoy, Huis Acquoy in leen aan Aelbert Storm Dirckz.

Uit deze akte blijkt dus dat het kasteel van Acquoy in 1520 niet meer aanwezig was

Floris van Egmond heer van IJsselstein en Ackoij deelt mede dat op heden Aelbert Floris Dirckzn het Huis Akoij met de daarom liggende landerijen in leen geeft voor 6 gouden Philippus guldens per jaar. De betaling moet geschieden op 29 juni. Gepasseerd de 2^e febr. 1520

Leenakte in extenso, lees voor een i een e a of o (ovirgigivin = overgegeven = afgestaan) (mit illi = met alle) (groit = groot)

Oorkonde van Aalbert Storm 1520 archief huis Acquoy

Wij Floris van Egmond Heer tot ijselsteijn 't sint mertensdijck tot scerpeness tot ackoij tot Gaersvelt ick doen cond allen
huijden die dese onsen brieff sullen sien ofte lezen dat wij bij onsin vrijin moet willin opgedraghen in oirgigiven hibbin Ailbert
Floris Dierickz disin nabinoimde goidin in inin irfthijns in din iirstin die plaats dairt hooghe huijs indi voorbocht plach thi
stain mittin singhel (gracht) daer ront om lopinde mit illi sijnen vrijheden als tienden van biistin (beesten) cijns (belasting) en
der ghelijcken als dat van outs gheweest is noch die boomgaert duijffhuijs dat riet plickskin en din stiinhovi also groit en also
cleijn als dat daer gheleghe is alle dit voerscreven goet the ghebuijcken met alle 't gheen hij daer op vijnt sonder alleen 't
course goet niet te verminderen noch the vererghen alle dinck sonder arch off list ewilick (eweleck, eeuwig) ende erflijck (in

eigendom) voir seshien gaunen hollansche phs (Philips de Schone) gulden jairs off vijf en twijntigh hollandse stuijvers voir elck phs gulden off paijement (afbetaling) huere weerden daer die eerste doch van bethalinghe off wesen sal sinte peters ad cathedram (29 juni) nu naest comede en so voirt van jaer tot jaer vervolghende daer boden dese goeden naest geleghen sluijs (de grens van Acquoy) campen ende waert ghelegghen eghenedigh heere veirthien hont lands noch vijf halve merghe lands noch vierhalve merghe lants beneden westwaerts naest ghelegghen die ghemeijne steghe (Nieuwe Steeg) en suijswaerts streckende den linghen dijck noch so sijnt voirwaerden dat wij allijt die plaets houwen (?) sullen daer nu ten tijt onsse rosmolen op staet onbeswaert van ijimants want wij Floris van Egmont willen dat allen (?) vant en ghestedich wesen sall so hebben wij onsen seghel hier onder aen desen brief ghehanghen op the thierenden dagh in februario anno vijftien hondert twijntich.

Floris van Egmont graaf van Buren, leenheer van Acquoy

Philippus gouden gulden

In 1629 geeft Frederik Hendrik van Oranje, baron van Acquoy, Huis Acquoy in leen aan Wijnand Arensen van de Graaf

In Frederik Hendrick
van Oranje, baron van Acquoy, Huis Acquoy in leen aan Wijnand Arensen van de Graaf

Wijnand Arensen van de Graaf
Otho van Beck

Wij Frederick Hendrick bij de gratie Gods Prince van Oranje Grave van Nassau Catzenellebogen (Graafschap Katzenelnbogen aan de Rijn) Acoij Linge Grave van Bueren en Leerdam en Marquis van Vere ende Vlissingen Heere en Baron van Breda der stadt Grave ende lande van Kuijck Diest Grimbergen Kerstal (stad in België) Cranendonck Warnestoy Arlag Moseroy St. Vijt Doesborch Polanen Willemstadt Murvaert Gjoelsteijn St. Maertensdijk en Castaen Peijnaert de Hooge ende Laege Walie Maellwijck etc. etc. Burggrave van Antwerpen ende Bissaneon Grts (Groot) Maerschaleck van Kollant Gouverneur van Gelderland Kollant Zeelant Westfrieslant Sutphen Ujtrecht ende Overijssel Captien Generael ende Adminirael der Vereenigde Nederlanden Doen cont eene Zeegels dat voor den E (Edele) Keeren Cornelis Dimmer, Drossaert der stede en Graefschap Leerdam onsen lieven en getrouwen Stadhouder gecomen ende gecompareert sijn Lijsken Gijsbers weduwe wijlen Willem Jansen in leven gewesen Schollus tot Merkerck geamodeert met Jan van Acquoy hare swager ende getrouwe voocht in desen voor haer selven ende mede de voorschreven Lijsken Gijsbers ende Otz Jansen als moeder ende oom ende voocht van de nagelate weeskinderen van Zaliger Willem Jansen voornoemd met naeme Seertien Seger Sijbertien ende Suetien Willems ende mede als curatie hebbende van Jan en Marie Willems gepasseert voor den notaris Jr. Boegene van dato den sevenden dagh der maent September xvi xxix (7 sept. 1629) voor den voorschreven vertoont Evert Willems voor hem selven als man ende voocht van Ariaentien Willems alle tesamen kinderen van ende Ervegenamen van Zaliger Willem Jansen voornoemd ende hebben indie qualiteit bij onsen wille ende concentie (overeenkomst) opgedragen ende overgegeven als regt is Wijnant Orensen van de Graef alle absulcken erfthijns als te weten daert Hoogh Kuijs ende dat voorgeburcht gelegen in onse heerlijkckheit van Acquoy placht te staen metten 't singel daer rontomme loopende met allen sijnen vrijheden als thierenden ende veertenthijns schattingen ende diergelijcken van outs geweest is alles naer

huijt der ouder brieven daer van sijnde te houden van ons onse naecomende Heeren offte vrouwen tot Acquoy hen sijne erven ende naecomelingen behelst ons ende eenen iegelijcks anders sijns goet rechts wedergaert dat den voornoemde Wijnant Piensen ofte sijne nacomelingen ende erffgenaemen jaerlijcx tellen St. Petrus daegen ad Cathedram voor desen voorschreven erffhijns ons betalen sal seesthien Hollantse Philippus guldens ieder Philippus gulden gereekent tot vijff ende twintich Koolantse stuijvers ofte pajement handen weerde alles sonder arch ofte list gegeven binnen onsen stede van Leerdam onder onsen Segel van Leenen hieronder aen doen hangen op den xxvi novemb. xvi negen ende twintigh oude stijl. In kennisse van mij als Griffier van de Heeren ondertheijkent Otto van Eck

In 1649 krijgt Jan Antonius van Wervelinckhoven gehuwd met een dochter van Wijnand van de Graaf Acquoy in leen van Willem II

Oorkonde en inschrijving in het LRK-boek niet aanwezig, onderstaande komt uit archief Aartsbisdom Utrecht

In een leenbrief van het jaar 1649 den 13den Augustus wordt Jan Antonius van W e v e l i n c k h o v e n gehuwd met eene dochter van wijlen Wijnand van de Gracht, die er mede beleend was geweest, beleend "met den Heerlyckheit Acquoy" door Willem (Willem II) by de gratie Godts Prince van Orange, Grave van Nassau Buyren, Leerdam en Acquoy etc.," onder verplichting, jaerlicx St. Peters daegen ad Cathedram (29 juni) voor desen erffhynsons betaelen sal vyfthien Hollandtsche Philippus guldens." In een schepenbrief van schout en schepenen van Acquoy van 1714 worden genoemd als leenheeren Jan Baltesar van W e v e l i n c h o v e n Eait ordinaris van den Hove vant overquartier van Gelderlandt ende Hendrick Constantius van Welinckhoven Hofraed van syne Ehrentfurstelycke doorluchtigheyt van de palts en keyserleycke postmeister tot pempelfort. Eerstgenoemde J. B. van Wevelinghove, in leven raadsheer binnen Roermond, zooals hij in de verkoopacte van 17 September 1756 genoemd wordt, heeft in genoemde acte bepaald, dat uit de hofstede genaamd het Huis Acquoy, jaarlijks aan den tijdelijken pastoor van Rhenoy, een half mud tarwe oude maat als thyns moet worden opgebracht. Alle waarschijnlijkst is die thyns afkomstig uit veel vroegere jaren, misschien wel uit den tijd voor de Hervorming, toen bestemd voor den geestelijke van Acquoy en later overgeschreven door de familie van Wevelinghove op den tijdelijken pastoor van Rhenoy. Op de lijst der personen wier titels van adeldom op de registers van den hoogén raad van adel in 1846 waren ingeschreven, vinden wij vermeld Henricus Balthazar, Baron van Wevelinchoven Sittert, en Charles Joseph Antoine Baron van Wevelinchoven Sittert, wonende te 's Gravenhage. Doch de namen van de oude familiën de Ruyter en Pieck worden daar niet meer onder de adellijken aangetroffen. Sic transit gloria mundi (zo gaat de glorie van de wereld).

In 1756 op den 6^e aug. geeft Willem de Vijfde, baron van Acquoy, Huis Acquoy in leen aan Joanna Maria van Wervelinghoven

Wij Willem de Vijfde bij der gratie Gods Prince van Oranje en Nassau Graave van Buren en Leerdam & & verleijen (belenen, in onderpand geven voor geld) en verlenen zoo als wij verlijen verleenen bij dezen brieven de Wel Edele Vrouwe Joanna Maria van Wervelinghoven Gemalinne van den Wel Edele Heere Johan Bernhard Hendrik van Haselbagh Capiteijn ten dienste van Haare Keijser en Koninklijke Majesteijt met alzulken Erfthijns als daar het Hooge Huijs ende Voorburgte plag te staen gelegen in de Baronie van Acquoy met de Cingel daer rontom loopende met alle zijn vrijheeden als Thienden & als van Outsdaer aan geweest is nae Luijd der reede brieven zoo als 't haer Wel Edele is aengekoomen door Doode

en afsterven van Haer Wel Edele Broeder Frederik Hoijsius van Wervelinckhoven laast verheeven de 11^e Augustus 1750 omme dezelve te houden van ons en onze Nakomelingen Graven en Gravinnen van Leerdam en een ijgelijke anderzijns goet regt Werverstaande dat de voornoemde Vrouwe Joanna Maria van Wervelinckhoven ofte heere Erfthijns ons betalen zal sestien Hollandse Philips Guldens gerekent tot vijf en twintig stuivers Hollands het stuk of Pajje-ment ? Waarde en heeft de Heer en Mr. Willem Hendrik van Os als last en Procuratie heb-bende van Vrouwe Joanna Maria van Wervelinckhoven voornoemt den behoorlijken huld van trouwe gedaen onder handtastinge van de Heer Jacobus Hofman gesubstitueerde houder zoo als een goed getrouwe Leenman zijnen Leenheer verschuldigt behoorende te doen geschiede waren bij aan ende over den Heer Rentmeester Jo van Voorde en den Heere Casparus van Varsevelt als Leenmannen Gegeven binnen onze Graafschap Leerdam onder onzen ?? Den 6^e Augustus 1756. In kennisse van mij Griffier van de Leenen C: V: Varsevelt 1756

(1) 1-5-1756

Johanna Maria van Wervelinckhoven verpacht het huis Acquoy en de landerijen aan Jan de Bruijn voor 170 gulden per jaar. Jan de Bruijn gaat wonen op de Hofstede Acquoy.

(2) 28-9-1756

Johanna M. van Wervelinckhoven geeft vrijwillig haar leenrechten van Acquoy terug aan Willem V. Willem V verkoopt in dezelfde akte beschreven, Huis Acquoy met de landerijen aan Jan de Bruijn voor 625 gulden. Dus Willem V verkocht zijn feodale eigendommen in Acquoy

(3) 8-11-1756

Baron Willem V verleien (belenen) en verlenen de leenrechten van de Heerlijkheid Acquoy aan Jan de Bruijn voor 16 gulden per jaar. Jan heeft dus de leenrechten behorende bij de Heerlijkheid Acquoy tot 1795. In dat jaar wordt het leenstelsel opgeheven door keizer Napoleon Bonaparte.

Vraag aan de aandachtige lezer.

De zoon van Floris van Egmond, Maximiliaan had Acquoy verheven tot Baronie.

Zijn nakomelingen waren Baron van de Baronie van Acquoy.

Waarom noemde Willem van Oranje, in de oorkonde waarin hij Willem van Haaften beleende met Acquoy, zich Heer van Acquoy en niet Baron van Acquoy ?